

Nr 117

Kungl. Maj:t proposition till riksdagen angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska textilforskningsinstitutet, m. m.; given Stockholms slott den 4 mars 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

John Ericsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

Förslag framläggs om godkännande av ett mellan staten och Stiftelsen Svensk textilforskning preliminärt ingånget avtal angående fortsatt drift av Svenska textilforskningsinstitutet. Avtalet innebär i huvudsak att den samverkan mellan staten och näringslivet, som hittills gällt, skall fortsätta även under tiden den 1 juli 1955—den 30 juni 1960. En nyhet är dock att ett hittills av textilnäringsen enbart drivet »institut för tillämpad textilforskning» förutsättes skola uppgå i Svenska textilforskningsinstitutet. För budgetåret 1955/56 föreslås att statsbidrag till Svenska textilforskningsinstitutet skall utgå med 130 000 kronor.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 mars 1955.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, NORUP, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans-, ecklesiastik- och civildepartementen anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, fråga angående *godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska textilforskningsinstitutet, m. m.* samt anför därvid följande.

Inledning

I årets statsverksproposition (X ht p. 43) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till Svenska textilforskningsinstitutet för budgetåret 1955/56 beräkna ett förslagsanslag av 130 000 kronor. Jag torde nu få återkomma till hithörande frågor.

Under åren 1942—1946 inrättades ett antal institut för tekniskt-vetenskaplig forskning på skilda områden. Jag syftar här på Svenska träforskningsinstitutet, Svenska textilforskningsinstitutet, Metallografiska institutet och Institutet för konserveringsforskning. Beträffande bl. a. sättet för finansieringen av verksamheten vid dessa institut träffades efter riksdagens godkännande särskilda avtal mellan å ena sidan staten och å andra sidan stiftelser, som bildats av företag eller sammanslutningar, vilka hade intresse av att stödja den tillämnade forskningsverksamheten. Avtalens giltighetstid bestämdes i de fall som här avses till omkring tio år.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade jag den 22 juli 1953 tre sakkunniga¹ för att utreda frågan om träforskningsinstitutets verksamhet efter utgången av då löpande avtalsperiod. De sakkunniga avlämnade den 21 januari 1954 betänkande i ämnet; betänkandet anmäldes i proposition till 1954 års riksdag, som biföll de i propositionen framlagda förslagen (prop. 95, SU 10, Rskr. 10).

¹ Såsom sakkunniga tillkallades statssekreteraren Kurt Holmgren, ordförande, ledamoten av riksdagens andra kammare Gösta Andersson och byråchefen L. Vogel.

Avtalet beträffande textilforskningsinstitutet, vilket slutits med Stiftelsen Svensk textilforskning, utlöper den 30 juni 1955. Nyssnämnda sakkunniga — vilka antagit benämningen forskningsinstitutkommittén — erhöll den 23 april 1954 uppdrag av Kungl. Maj:t att verkställa utredning bl. a. rörande nytt avtal med ifrågavarande stiftelse angående institutets drift. Kommittén fick därvid befogenhet att med vederbörande enskilda intressenter ingå i förhandlingar och — under förbehåll för Kungl. Maj:ts godkännande — träffa dylikt avtal.

Forskningsinstitutkommittén har den 18 januari 1955 avgivit betänkande med förslag till avtal om fortsatt drift av Svenska textilforskningsinstitutet.

Över betänkandet har yttranden avgivits av statskontoret, överstyrelsen för de tekniska högskolorna, statens tekniska forskningsråd och styrelsen för textilforskningsinstitutet. Överstyrelsen har överlämnat yttrande av kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola.

Jag torde nu få lämna en närmare redogörelse för gällande avtal beträffande textilforskningsinstitutet samt för det huvudsakliga innehållet i forskningsinstitutkommitténs betänkande och däröver avgivna yttranden. Det till betänkandet fogade avtalsförslaget torde såsom bilaga få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Gällande avtal rörande Svenska textilforskningsinstitutet m. m.

Efter förslag av Kungl. Maj:t godkände 1943 års riksdag ett mellan ordföranden i utredningen rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande, f. d. generaldirektören Gösta Malm, för Kungl. Maj:t och kronan å ena sidan samt Stiftelsen Svensk textilforskning å andra sidan ingånget avtal angående ordnande av central forskningsverksamhet rörande textila produkter samt deras framställning och användning (prop. 201, Rskr. 327). Avtalet har sedermera ändrats i vissa hänseenden, bl. a. i anslutning till den år 1947 företagna regleringen av statstjänstemännens löner m. m. I sin nuvarande lydelse innebär avtalet i huvudsak följande.

Institutets syfte skall vara att i nära samarbete med Chalmers tekniska högskola och under samverkan med andra vetenskapliga institutioner bedriva tekniskt-vetenskaplig forskning rörande textila produkter samt deras framställning och användning. Institutet skall även medverka till utbildningen av tekniker och forskare inom de områden, som berörs av institutets verksamhet. Den forskningsverksamhet, till vilken staten bidrager enligt avtalet, skall avse problem av företrädesvis grundläggande och principiellt intresse inom textilteknikens — framför allt textilkemiens — samt konfektionsteknikens områden. Institutets verksamhet regleras, utom genom avtalet, bl. a. genom särskilda stadgar, vilka Kungl. Maj:t godkänt.

Staten har genom avtalet förbundit sig att upplåta tomt för erforderlig institutbyggnad samt att bestrida viss del av kostnaderna för byggnaden.

Denna skall ägas av statsverket och under avtalstiden disponeras av institutet. Kostnaderna för uppvärmning och yttre underhåll av byggnaden ävensom för skötsel av vägar och planteringar m. m. bestrids av staten.

Staten skall vidare förutom arvoden till de ledamöter i institutets styrelse, vilka utses av Kungl. Maj:t, i viss utsträckning, som närmare angives i avtalet, betala kostnader för avlöning och pensionering m. m. av institutets personal.

Vid institutet skall finnas anställda, förutom föreståndaren, en laborator samt den personal i övrigt som institutets styrelse med hänsyn till behovet och tillgången på avlöningsmedel bestämmer. Av statsmedel skall årligen utgå till föreståndaren — som förutsättes inneha professur vid Chalmers tekniska högskola — arvode med 5 000 kronor samt till laboratorn grundlön eller arvode med högst 11 580 kronor. Beträffande övriga befattningshavare skall statsbidrag utgå till grundlöner eller arvoden med tillhoppa högst 48 900 kronor per år. Lönen skall därvid bestämmas högst till belopp motsvarande lönen i lägsta löneklassen, ortsgrupp 4, i den lönegrad, till vilken befattningshavaren varit att hänföra, om han åtnjutit lön enligt statens allmänna avlöningsreglemente; utan Kungl. Maj:ts medgivande får lön icke utgå med högre belopp än motsvarande 24 löneklassen. Har styrelsen bestämt av statsmedel utgående lön eller arvode till laboratorn till lägre belopp än maximibeloppet, får skillnaden mellan sistnämnda belopp och lönen eller arvodet användas för avlöning av övriga befattningshavare.

Befattningshavare, som uppbär grundlön av statsmedel, skall därjämte av statsmedel åtnjuta dyrtidskompensation enligt de grunder, som gäller för närmast jämförlig statlig befattningshavare med lön enligt statens allmänna avlöningsreglemente.

Laboratorn är berättigad till pension i Svenska personal-pensionskassan. Pension skall även tillkomma annan befattningshavare med lön av statsmedel, som är anställd vid institutet sedan minst två år och som enligt styrelsens bedömande bör komma i åtnjutande av pensionsrätt. Pensionsavgifterna bekostas av staten och beräknas å de av statsmedel utgående grundlönebeloppen. Av statsmedel skall därjämte bestridas olycksfallsförsäkringsavgifter till riksförsäkringsanstalten för den personal som avlönas av statsmedel.

Stiftelsen skall å sin sida bekosta institutets årliga utgifter utöver de bidrag, som staten avtalsenligt eller eljest lämnar. Stiftelsens bidrag skall vara så stort, att institutets möjligheter till forskning utnyttjas ändamålsenligt. Det av stiftelsen garanterade beloppet utgör lägst 130 000 kronor per år.

I enlighet med avtalet har till uppförande av byggnad åt institutet — i anslutning till Chalmers tekniska högskola — sammanlagt 700 000 kronor anvisats av riksdagen. Byggnaden färdigställdes år 1946. Vidare har å riksstaten från och med budgetåret 1944/45 uppförts förslagsanslag till bidrag till institutet. För innevarande budgetår har å anslaget anvisats 122 000 kronor. Av sistnämnda belopp må enligt av Kungl. Maj:t meddelad före-

skrift tillhopa 108 300 kronor disponeras för avlöningar och pensioneringskostnader samt 13 700 kronor för omkostnader, därav för uppvärmning av institutsbyggnaden 11 200 kronor (se statsliggaren s. 920).

I gällande stadgar för institutet föreskrives bl. a., att institutets angelägenheter skall handhavas av en styrelse, bestående av ordförande och tolv ledamöter. Ordföranden och sex av ledamöterna förordnas av Kungl. Maj:t. De övriga ledamöterna utses av stiftelsen.

Forskningsinstitutkommitténs betänkande

Svenska textilforskningsinstitutets nuvarande organisation m. m.

Forskningsinstitutkommittén har i sitt betänkande lämnat en redogörelse för Svenska textilforskningsinstitutets organisation vid senaste budgetårsskifte samt för institutets inkomster och utgifter under innevarande budgetår. Av redogörelsen framgår i huvudsak följande.

Antalet befattningshavare utgjorde 31. Förutom föreståndaren omfattade forskningspersonalen sexton personer, nämligen tre avdelningschefer — en för kemi, en för fysik och en för elektroteknik — sju förste och två andre forskningsassistenter samt fyra laboratoriebiträden. Servicepersonalen — bibliotekstjänstemän, verkmästare och mekaniker — uppgick till sju personer. För de administrativa arbetsuppgifterna hade institutet likaledes sju befattningshavare, bl. a. en kamrer.

Av medel från det under tionde huvudtiteln uppförda anslaget till bidrag till institutet utgår arvode å 5 000 kronor för år till föreståndaren, som tillika är professor vid Chalmers tekniska högskola, samt löner till följande befattningshavare — varvid lönen i varje särskilt fall är bestämd till belopp motsvarande lönen till statlig befattningshavare å löneplan 1, ortsgrupp 4, i löneklass med angivet nummer — nämligen en laborator (27), två forskningsassistenter (22), en verkmästare (16), ett kanslibitråde (12) och fyra laboratoriebiträden (9). Av ifrågavarande medel avlönas sålunda i allt tio befattningshavare.

För innevarande budgetår beräknas det genom avtalet bestämda statsbidraget till institutet komma att uppgå till 123 000 kronor. Som bidrag av stiftelsen räknar institutet med att erhålla 161 000 kronor. Härjämte förutses vissa andra inkomster — bl. a. extra forskningsbidrag från statens tekniska forskningsråd, Ullimportföreningen och Internationella ullsekretariatet — till ett belopp av sammanlagt 70 000 kronor. Enligt beräkningarna skulle sålunda institutets inkomster under innevarande budgetår komma att uppgå till 354 000 kronor.

Vad angår institutets utgifter under innevarande budgetår beräknas för löner till forskare 208 500 kronor, för löner till administrativ personal och servicepersonal 129 500 kronor, för utrustning och övrig nyanskaffning 20 000 kronor samt för omkostnader 116 000 kronor. Utgiftssumman skulle

i enlighet härmed bli 474 000 kronor. Från detta belopp skall emellertid frånräknas 120 000 kronor, utgörande den del av kostnaderna, vilken anses belöpa på ett med textilforskningsinstitutet nära förbundet institut för tillämplad textilforskning; närmare upplysningar om sistnämnda institut och dess förhållande till textilforskningsinstitutet lämnas i det följande. Efter ifrågavarande avdrag blir den beräknade utgiftssumman lika med sammanlagda beloppet av de beräknade inkomsterna eller 354 000 kronor.

Förslag av Stiftelsen Svensk textilforskning

Forskningsinstitutkommittén redogör vidare i sitt betänkande för ett av Stiftelsen Svensk textilforskning med skrivelse den 27 augusti 1954 framlagt förslag om den svenska textilforskningens framtida organisation och finansiering. Inledningsvis berörs det redan i det föregående omnämnda Institutet för tillämplad textilforskning. Detta institut drivs med hjälp av främst bidrag från företag, som är medlemmar i Textilrådet. Dess verksamhet är förlagd till förhyrda lokaler inom Svenska textilforskningsinstitutets byggnad. Institutet för tillämplad textilforskning har 27 anställda och en årsbudget å ca 540 000 kronor. Av detta belopp erhålles 405 000 kronor genom bidrag från nyssnämnda företag; bidragen förmedlas av Stiftelsen Svensk textilforskning.

Stiftelsen betonar starkt textilforskningens betydelse för en produktivitetsoökning inom textilindustrin och för strävandena att klarlägga sambandet mellan textilvarornas bruksegenskaper och deras konstruktion. Beträffande inriktningen av den fortsatta textilforskningen anföres i samband därmed i huvudsak följande.

Inom produktforskningen kommer huvudsakligen vävnaders mekaniska egenskaper att studeras, t. ex. krympning, skrynkling och draperingsförmåga. Avsikten är att komma fram till ett bättre teoretiskt underlag för konstruktion av textilvaror, som är lämpligt avpassade för sitt ändamål. Inom processforskningen — som rör framställningen av produkterna — kommer huvudvikten att läggas på sådana undersökningar, vilka ger en grundläggande kännedom om de olika processernas teknologi. Främst syftar arbetet här till att nedbringa kassationerna och felen vid tillverkningen och ill till att höja genomsnittskvaliteten. De planerade forskningsuppgifterna innebär en förskjutning av tyngdpunkten i verksamheten från kemiska till mera fysikalisk-kemiska och även rent fysikaliska samt statistiska problem. Erfarenheten har visat, att en sådan förskjutning är lämplig och nödvändig med hänsyn till den svenska textilindustriens struktur och till övrig teknisk forskning inom Sverige och i utlandet.

Till utgångspunkt för sitt förslag beträffande den framtida textilforskningens organisation tar stiftelsen det förhållandet, att de gångna årens erfarenheter lett till att verksamheten vid såväl Svenska textilforskningsinstitutet som Institutet för tillämplad textilforskning kommit att avse grundläggande forskning. Den forskning, som ursprungligen bedrivits av sistnämnda institut rörande företagets aktuella fabriksproblem, har sålunda

successivt fått allt mindre omfattning. Stiftelsen föreslår nu en sammanlagning av de båda instituten. Härigenom erhålles enligt stiftelsens uppfattning väsentliga fördelar i skilda avseenden. Den huvudsakliga innebörden av stiftelsens organisationsförslag belyses av följande sammandrag av en i betänkandet intagen sammanställning.

	Nuvarande organisation		Föreslagen organisation	
	Stefo ¹	Tifo ²	Summa	
Antal befattningshavare				
Föreståndare samt administrations- och servicepersonal	15	4	19	13
Forskningspersonal	15	23	38	40
	<hr/>			
Summa	30	27	57	53
Kostnader kronor	354 000	540 000	894 000	850 000

¹ Svenska textilforskningsinstitutet.

² Institutet för tillämpad textilforskning.

Såsom framgår av tablån räknar stiftelsen med, att vid en sammanslagning av instituten administrations- och servicepersonalen skall kunna minskas med sex befattningshavare samt antalet forskare ökas med två; kostnaderna beräknas komma att nedgå med 44 000 kronor.

Vad angår forskningsverksamhetens finansiering framhåller stiftelsen, att den för tiden 1955—1960 icke kan bidra med lika stor insats som tidigare. Textilindustriens arbetareantal har minskat under senare år och en del företag, som tidigare varit bidragsgivare, har avvecklats. Forskningen har mera inriktats på de grundläggande produktionstekniska problemen medan behandlingen av aktuella tillverkningsproblem, som torde ha varit många bidragsgivares intresse, skjutits i bakgrunden. Under dessa förhållanden och i ett fortsatt ansträngt marknadsläge kan enligt stiftelsens åsikt den nuvarande forskningsorganisationen icke uppehållas utan en väsentlig ökning av den statliga insatsen. Med hänsyn till det allmänna intresset av att föreliggande forskningsprogram fullföljes och efter jämförelse med de belopp av statsmedel, som utgår till annan jämförlig forskning, har stiftelsen ansett att statens årliga bidrag under kommande avtalsperiod borde höjas till 250 000 kronor. Detta skulle innebära en ökning med 127 000 kronor per år. I övrigt skulle årskostnaderna för verksamheten vid textilforskningsinstitutet — vilka enligt stiftelsens beräkning uppgår till 850 000 kronor efter den förordade omorganisationen — täckas av bidrag av stiftelsen med 470 000 kronor och andra inkomster å sammanlagt 130 000 kronor.

Av det åskade statsbidraget å 250 000 kronor för år skulle 220 000 kronor avses för avlöningar och pensionskostnader samt återstoden, 30 000 kronor, för omkostnader. Den med statsmedel avlöande personalen skulle utökas från tio till sexton befattningshavare. Ersättningen till Chalmers tekniska högskola för uppvärmning av institutsbyggnaden, som avtalsenligt

skall bestridas av statsmedel, beräknas höjd från 11 200 kronor till 17 000 kronor per år. Vidare borde enligt stiftelsen årliga bidrag från staten utgå till anskaffning av böcker och tidskrifter med 8 000 kronor och till städning med 7 000 kronor.

Forskningsinstitutkommitténs förslag

Forskningsinstitutkommittén erinrar om att avtalet mellan staten och Stiftelsen Svensk textilforskning om verksamheten vid Svenska textilforskningsinstitutet utlöper med utgången av juni 1955. Det har synts kommittén klart, att en förlängning på skäligen villkor av avtalet borde eftersträvas. Kommittén framhåller, att Svenska textilforskningsinstitutet otvivelaktigt under de gångna åren gjort en betydande insats för de syften, som angavs vid dess tillkomst. Forskningsresultaten har rönt stor uppskattning ej blott inom vårt land utan även i internationella forskningskretsar. Tanken att staten under samverkan med industrien skulle söka få till stånd ett oberoende organ för väsentligen grundforskning har här, liksom inom några andra industrigrenar, slagit väl ut. Stiftelsen har anfört vägande skäl för fortsatt gemensam forskning inom textilforskningsinstitutets ram. Textilindustriens betydelse inom vårt lands industriella liv gör det naturligt att en anstalt av textilforskningsinstitutets typ vidmakthålles av det allmänna och industrien i förening. Ej minst i nuvarande beträngda läge för textilindustrien är det av vikt, att möjligheterna till framsteg genom forskning rationellt bevakas.

Vad angår stiftelsens förslag, att Institutet för tillämpad textilforskning skulle uppgå i Svenska textilforskningsinstitutet, anför kommittén följande.

Då riktlinjerna uppdrogs för de numera existerande statligt-industriella forskningsinstitutet, torde avsikten ha varit, att institutets verksamhet i starkt övervägande grad skulle avse ren grundforskning. De anordningar för tillämpad forskning, som därutöver kunde bli erforderliga, tänktes särskilja från instituten för grundläggande forskning. Även i betraktande härav synes emellertid inga större betänkligheter möta mot att textilindustriens institut för tillämpad forskning, vars verksamhet uppenbarligen alltmer kommit att avse problem, närliggande arbetet vid Svenska textilforskningsinstitutet, går upp i sistnämnda institut. Att ur rationaliseringssynpunkt vinster skulle vara att hämta genom en sammanslagning synes vidare obestridligt. Kommittén finner sig därför — utan att därmed ta ställning till frågan om finansieringen av den fortsatta verksamheten — sakna anledning att avstyrka den föreslagna samordningen av arbetet vid de båda instituten.

Kommittén har, under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande, träffat avtal med Stiftelsen Svensk textilforskning om fortsatt drift av textilforskningsinstitutet för tiden 1 juli 1955—30 juni 1960. Kommittén har icke ansett sig kunna föreslå någon avsevärd höjning av det å riksstaten uppförda anslaget till bidrag till institutet. Statens kostnader för avlöningar beräknas bli i stort sett oförändrade. Inom den sålunda givna kostnadsramen förut-

sättes dock viss omfördelning av statsbidraget till löner och arvoden. Med ledning av löneregleringar, som skett de senare åren, förordas, att årsarvodet till föreståndaren höjes från 5 000 till 6 000 kronor samt att lönen till laboratorn beräknas enligt 31 i stället för 27 löneklassen. Kanslibiträdet handhar kassörsgöromål; befattningen bör därför utbytas mot en kassörstjänst med lön enligt 15 löneklassen. Efter en sammanslagning av textilforskningsinstitutet och Institutet för tillämpad textilforskning synes det vidare lämpligt, att av statsmedel utgår avlöning till ytterligare en laborator med lön efter 31 löneklassen; i stället bör avlöningsmedlen för en forskningsassistent indragas. För att avlöningskostnaden skall hållas inom nuvarande ram bör vidare endast två laboratoriebiträden erhålla lön av statsmedel. Lönen för dessa bör emellertid utgå med belopp motsvarande 11 löneklassen. I enlighet med vad sålunda förordats kommer den med statsmedel avlönade personalen att reduceras från tio till åtta anställda.

De i avtalet angivna lönebeloppen avser de nya grundlöner, som fastställts under hösten 1954. Pensionsavgifterna skall emellertid beräknas å de tidigare utgående grundlönerna. Kommittén erinrar om att frågan om pensionering av personal vid forskningsinstitutet genom statens pensionsanstalt f. n. prövas av 1951 års pensionsutredning och förutsätter, att Kungl. Maj:t tills vidare i avbidan på denna utredning i förekommande fall förordnar om provisoriska tillägg å pensionerna av statsmedel på sätt chefen för handelsdepartementet uttalat i propositionen nr 95 till 1954 års riksdag angående Svenska träforskningsinstitutet. För pensionsavgifter enligt hittills tillämpade grunder beräknas ett ytterligare medelsbehov av 1 500 kronor att täckas av statsmedel.

Arbetsgivarebidrag till allmän sjukförsäkring samt avgift för yrkesskadeförsäkring bör bestridas av staten för den personal, som avlönas av statsmedel. Kostnaderna härför uppskattas till 1 200 kronor för år; då emellertid det nuvarande statsbidraget till olycksfallsförsäkringsavgifter bortfaller, blir den årliga merkostnaden 700 kronor.

Statsbidraget till uppvärmning bör med anledning av inträffade kostnadsstegringar uppräknas med 5 800 kronor till 17 000 kronor per år.

I övrigt har kommittén icke ansett sig kunna biträda stiftelsens förslag om ytterligare statsbidrag. Av statsmedel bör således ej utgå bidrag för böcker och tidskrifter eller till städning.

Med hänsyn till att institutet utvecklats snabbare än som ursprungligen avsetts — något som möjliggjorts genom bidragen från industrihall — finner kommittén det vara önskvärt att staten i annan form lämnar ytterligare ökat stöd till den omfattande och betydelsefulla grundforskningen vid institutet. Sålunda föreslås, att Kungl. Maj:t av fondmedel, som kan finnas tillgängliga för hithörande ändamål, under perioden 1955—1960 anvisar ett bidrag till institutet av sammanlagt 150 000 kronor. Vid jämn fördelning skulle detta bidrag betyda en inkomstförstärkning för institutet av 30 000 kronor per år.

Kommittén anser, att institutets inkomster av annat slag än stats- och stif-

telsebidrag — ersättning för uppdrag och dylikt — bör kunna beräknas till något högre belopp, än stiftelsen gjort, eller till 160 000 kronor.

Under nu angivna förutsättningar kommer kommittén fram till följande finansieringsplan för det utvidgade institutet. De inom parentes angivna beloppen avser förändringarna i förhållande till nuvarande faktiska ordning för bestridande av kostnaderna för de båda textilforskningsinstituterna.

Statsbidrag	130 000 (+ 7 000)
Stiftelsens bidrag	470 000 (— 96 000)
Övriga medel	160 000 (— 45 000)
Fondmedel	30 000 (+ 30 000)
	Summa kronor 790 000 (—104 000)

Kommittén har kommit till den uppfattningen, att det inom ramen för den angivna inkomstsumman av 790 000 kronor skall vara möjligt för Svenska textilforskningsinstitutet att på ett tillfredsställande sätt fortsätta den verksamhet, som hittills bedrivits vid de båda samverkande institutionerna. Det synes kommittén ej heller osannolikt att det utvidgade institutet i form av särskilda forskningsbidrag, betalning för uppdrag och dylikt skall kunna erhålla ytterligare inkomster, som täcker skillnaden mellan nämnda inkomstsumma och det av stiftelsen beräknade inkomstbeloppet av 850 000 kronor.

Stiftelsen har hemställt att få utse åtta i stället för som nu sex ledamöter av institutets styrelse. Detta önskemål finner kommittén icke i och för sig möta betänkligheter; det torde enligt kommitténs mening få slutligt prövas, sedan institutets styrelse till Kungl. Maj:t inkommit med förslag till nya eller ändrade stadgar.

Yttranden

Forskningsinstitutkommitténs förslag har i flertalet remissyttranden tillstyrkts eller lämnats utan mera väsentlig erinran. Icke någon av de hörda remissinstanserna har tänkt sig att avtalet med Stiftelsen Svensk textilforskning icke skulle förlängas. *Statens tekniska forskningsråd* finner den uppläggning, forskningsverksamheten skulle få vid en sammanslagning av Svenska textilforskningsinstitutet och Institutet för tillämpad textilforskning, vara välbetänkt. *Statskontoret* vill icke motsätta sig sammanslagningen men framhåller, att ett godtagande av förslaget härom icke får tagas till intäkt för ökade statliga insatser på förevarande område.

Vad kommittén anfört beträffande lön och pension finner sig *statskontoret* i stort sett kunna lämna utan erinran. Ämbetsverket framhåller emellertid, att kanslibiträdets arvode icke torde böra höjas om den nuvarande kamrersbefattningen bibehålles. Vid institutet, som skulle få något mer än 50 befattningshavare, synes nämligen en befattning som kassör vara motive-

rad endast om kamrersbefattningen slopas. Ämbetsverket kan på föreliggande utredning ej bedöma om laboratoriebiträdenas arvoden bör förbättras. Den på grund av ökade bränslekostnader m. m. förordade höjningen av det i budgeten upptagna statsbidraget torde enligt statskontoret kunna accepteras. Vad gäller bidrag av fondmedel synes finansieringsplanen däremot icke förbehållslöst böra godtagas. Visserligen finns i och för sig intet att erinra mot att dylika medel ställs till förfogande, men staten torde icke för tiden ända fram till den 1 juli 1960 böra garantera årliga tillskott från statliga fonder. Denna fråga bör bedömas för ett år i sänder. Dylika bidrag får ej föranleda krav på ökad medelsanvisning över riksstaten, om fondmedel framdeles icke skulle vara disponibla.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna anser det synnerligen önskvärt att — såsom stiftelsen föreslagit — visst belopp av statsmedel anvisas för kostnader för böcker och tidskrifter m. m. Detta synes motiverat bl. a. med hänsyn till att övriga forskningsinstitut av liknande organisation erhåller dylika bidrag. *Statens tekniska forskningsråd*, som anser stor vikt böra läggas vid litteraturtjänstfrågorna, föreslår att statens bidrag ökas med 5 000 kronor att disponeras för litteraturanskaffning samt referat- och dokumentationstjänst.

Stiftelsens hemställan om en utökning av antalet ledamöter i institutets styrelse möter invändningar från vissa remissinstanser, bl. a. *överstyrelsen för de tekniska högskolorna*.

Styrelsen för Svenska textiltforskningsinstitutet — som upplyser att styrelsen deltagit i förberedandet av stiftelsens förslag till forskningsinstitutkommittén — framhåller att ett större statsanslag varit önskvärt. En viss inskränkning av den nuvarande verksamheten blir nu nödvändig, om kompensation ej kan ske på annat sätt. Styrelsen uttrycker sin tillfredsställelse över det föreslagna bidraget av fondmedel men framhåller angelägenheten av att detta bidrag om möjligt höjes, så att institutets ekonomiska ram ej blir så snäv att den tilltänkta verksamheten allvarligt begränsas. Styrelsen anser det beklagligt att kommittén ej föreslagit någon ändring av bestämmelserna för statsbidrag till pensionsförsäkring av de anställda. Med anledning av kommitténs beräkning av institutets inkomster av annat slag än bidrag från stat och stiftelse framhåller styrelsen, att ifrågakvarande inkomster blir bundna vid speciella forskningsuppgifter och uppdrag, som ej inryms i institutets allmänna program, samt därför har en osäker karaktär.

Departementschefen

Genom samverkan mellan staten och berörda branschorganisationer inom industrien bildades under 1940-talet Svenska träforskningsinstitutet, Svenska textilforskningsinstitutet, Metallografiska institutet och Institutet för konserveringsforskning. Verksamheten vid samtliga dessa institut har reglerats genom avtal mellan staten och särskilda industristiftelser. I fråga om driften av träforskningsinstitutet godkände 1954 års riksdag ett nytt avtal för perioden 1954—1959. Avtalet angående Metallografiska institutet har förlängts för fem år. Avtalet rörande textilforskningsinstitutet utlöper den 30 juni 1955. Frågan gäller nu hur den fortsatta verksamheten vid institutet lämpligen skall ordnas. Med hänsyn till att erfarenheterna från samarbetet mellan staten och näringslivet i fråga om tekniskt-vetenskaplig forskning på skilda områden i stort sett varit gynnsamma, har — liksom beträffande träforskningsinstitutet — forskningsinstitutkommittén erhållit uppdrag att utreda frågan om nytt avtal. Kommittén har efter förhandlingar med Stiftelsen Svensk textilforskning, vilken jämte staten är huvudman för institutet, avgivit betänkande i ämnet samt därvid överlämnat ett under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande ingånget avtal med stiftelsen om institutets fortsatta verksamhet.

Det nu träffade avtalet avser femårsperioden den 1 juli 1955—den 30 juni 1960. Det nya avtalet innebär icke någon ändring av gällande principer för samverkan mellan staten och textilindustrin i annan mån än att det med stöd enbart av textilnäringen inrättade Institutet för tillämpad textilforskning avses skola sammanslås med Svenska textilforskningsinstitutet. Staten skall emellertid även i fortsättningen företrädesvis bidra till kostnaderna för den grundläggande forskningen. Vid förhandlingarna om det nya avtalet har stiftelsen yrkat, att statens bidrag skulle höjas från 122 000 till 250 000 kronor per år. Kommittén har dock icke i nuvarande läge ansett sig kunna föreslå någon mera väsentlig höjning av det å riksstaten uppförda anslaget till bidrag till institutet. Sålunda har kommittén bl. a. ansett, att avlöningskostnaderna för de av statsmedel avlönade befattningshavarna bör hållas inom nuvarande ram. Vidare har statens bidrag till bestridande av pensionskostnader och omkostnader ansetts böra höjas endast med belopp motsvarande automatiska utgiftsökningar. Kommittén har emellertid föreslagit att staten — utöver anslaget — av tillgängliga fondmedel under avtalsperioden skall lämna ett bidrag till institutet av sammanlagt 150 000 kronor.

Den föreslagna tidrymden för det nya avtalet finner jag lämpligt avvägd. Vad som i betänkandet anföres om textilforskningens inriktning under denna period föranleder icke någon erinran från min sida. Den föreslagna sammanslagningen av de båda berörda instituten för textilforskning synes innebära vissa fördelar och torde icke medföra någon väsentlig rubbning av förutsättningarna för det halvstatliga textilforskningsinstitutets verksamhet;

jag vill därför icke motsätta mig tanken. Detta får dock, såsom statskontoret framhåller, icke tagas till intäkt för krav på ökat statsbidrag.

Då vidare de bestämmelser i det av kommittén träffade avtalet, vilka reglerar storleken av statens årliga bidrag till textilforskningsinstitutets drift, icke givit anledning till erinran från min sida, tillstyrker jag, att avtalet godkännes i befintligt skick. Riksdagens bemyndigande härtill torde böra inhämtas. Om behov av smärre jämkningar i avtalsbestämmelserna skulle komma att uppstå, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att för statens del besluta om erforderliga ändringar.

Vad som i betänkandet och statskontorets yttrande anförts om fördelningen mellan olika befattningar av den för avlöningar avsedda delen av statsbidraget föranleder från min sida endast en erinran, att det enligt avtalet ankommer på styrelsen att med iakttagande av vissa regler bestämma storleken av lönen till olika befattningshavare.

Frågan om pensionering av personal vid forskningsinstitutet prövas f. n. av 1951 års pensionsutredning. 1953 års riksdag medgav att Kungl. Maj:t vid uppkommande pensionsfall skulle äga rätt besluta om provisorisk höjning av pensionerna genom tillägg av statsmedel. Jag tillstyrker, att detta medgivande må kunna avse även befattningshavare, som avgått från tjänst vid institutet utan att ha uppnått pensionsåldern. Här torde erinras om att föregående års riksdag, efter förslag i propositionen nr 95, lämnade dylikt medgivande i fråga om befattningshavare vid Svenska träforskningsinstitutet.

Mot kommitténs beräkning av det ytterligare medelsbehov för pensionsavgifter, som skall täckas av statsmedel, har jag ingen erinran. Statsbidraget för detta ändamål bör alltså höjas med 1 500 kronor. Arbetsgivarebidrag till allmän sjukförsäkring m. m. samt avgift för yrkesskadeförsäkring bör, såsom kommittén förordat, bestridas av staten för den personal, som avlönas av statsmedel. Merkostnaden härför bör beräknas till det av kommittén angivna beloppet, 700 kronor. Vidare bör statsbidraget till uppvärmning i enlighet med kommitténs förslag höjas med 5 800 kronor.

I likhet med kommittén anser jag mig ej kunna tillstyrka någon ytterligare höjning av det å riksstaten uppförda anslaget till bidrag till institutet. Jag kan således ej förorda någon ökad medelsanvisning under anslaget för inköp av böcker och tidskrifter eller till städning.

För innevarande budgetår är anslaget till Bidrag till Svenska textilforskningsinstitutet uppfört med 122 000 kronor. I enlighet med vad jag nyss förordat bör anslaget för nästa budgetår uppföras med ett belopp av (122 000 + 1 500 + 700 + 5 800 =) 130 000 kronor.

Med hänsyn till den omfattande och betydelsefulla forskning, som bedrivs av Svenska textilforskningsinstitutet, anser jag i likhet med forskningsinstitutkommittén önskvärt, att staten i annan form än under berörda anslag lämnar institutet ökat stöd. Jag finner det därför välmotiverat att Kungl. Maj:t sedermera i särskild ordning av tillgängliga fondmedel anvisar bidrag till institutet å sammanlagt 150 000 kronor för den kommande avtalsperio-

den (eller för år räknat 30 000 kronor). Jag förutsätter dock att det medelsbehov, som för denna avtalsperiod kommer att täckas av fondmedel, icke skall föranleda krav på ökad medelsanvisning över riksstaten efter avtalsperiodens utgång.

Enligt vad jag nyss anfört skulle statens årliga bidrag till institutet å riksstaten under perioden 1955—1960 uppgå till 130 000 kronor. Stiftelsen har beräknat sitt årsbidrag under nämnda tid till 470 000 kronor. Övriga inkomster — forskningsbidrag samt ersättning för uppdrag o. d. — uppskattas av kommittén till 160 000 kronor för år. Dessa beräkningar föranleder ingen erinran från min sida. Jag anser mig således kunna utgå från att institutets årliga inkomster under den kommande avtalsperioden skall uppgå till $(130\ 000 + 470\ 000 + 160\ 000 =)$ 760 000 kronor. Härtill kommer den del av det tilltänkta fondbidraget som kan anses belöpa på ett år. Ehuru dessa inkomster understiger den av stiftelsen föreslagna kostnadsramen, hyser jag i likhet med kommittén den förhoppningen, att Svenska textilforskningsinstitutet på ett tillfredsställande sätt skall kunna fullfölja den verksamhet, som hittills bedrivits vid de båda samverkande instituten.

Stiftelsens hemställan att få utse ytterligare antal ledamöter i institutets styrelse torde böra prövas av Kungl. Maj:t i samband med förslag från styrelsen till nya eller ändrade stadgar.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna vid statsrådsprotokollet fogat avtal med Stiftelsen Svensk textilforskning;
- b) till *Bidrag till Svenska textilforskningsinstitutet* för budgetåret 1955/56 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 130 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lennart Blom

Bilaga

Avtal mellan Kungl. Maj:t och Stiftelsen Svensk textilforskning angående fortsatt drift av Svenska textilforskningsinstitutet

§ 1.

Kungl. Maj:t och Stiftelsen Svensk textilforskning åtaga sig att i enlighet med detta avtal ansvara för den fortsatta driften vid Svenska textilforskningsinstitutet.

Institutets syfte är att i nära samarbete med Chalmers tekniska högskola och under samverkan med andra vetenskapliga institutioner bedriva tekniskt-vetenskaplig forskning rörande textila produkter samt deras framställning och användning ävensom att i samband härmed medverka till utbildningen av tekniker och forskare inom de av institutets verksamhet berörda områdena.

§ 2.

Institutets verksamhet regleras av detta avtal samt genom stadgar, vilka för att vara gällande skola fastställas av Kungl. Maj:t, ävensom genom arbetsordning och kompletterande föreskrifter i övrigt, vilka utfärdas av institutets styrelse.

§ 3.

Kungl. Maj:t, som låtit uppföra byggnad för institutet, förbinder sig att fortfarande under den tid avtalet gäller ställa denna byggnad med därtill hörande tomt till institutets disposition. Inom byggnaden skola övningslaboratorier ställas till förfogande för de studerande vid Chalmers tekniska högskola i den mån så erfordras för undervisning inom institutets verksamhetsområde.

§ 4.

Stiftelsen förbinder sig att dels ersätta förslitna inventarier, dels ock anskaffa sådana nya inventarier, som behövas för den fortsatta verksamheten. Sådan utrustning, som avses i denna §, förblir stiftelsens egendom.

§ 5.

1 mom. Vid institutet skola finnas anställda 1 föreståndare, minst 2 laboratorer samt den personal i övrigt, som institutets styrelse med hänsyn till behovet och tillgången på avlöningsmedel bestämmer.

2 mom. Av statsmedel skall årligen enligt styrelsens bestämmande utgå till föreståndarens arvode med högst 6 000 kronor, till övriga befattningshavare lön eller arvode med tillhoppa högst 80 172 kronor, därvid lön må bestämmas högst till belopp motsvarande grundlönen i lägsta löneklassen, ortsgrupp 4, i den lönegrad å löneplan nr 1 i statens grundlöneförordning, till vilken vederbörande befattningshavare enligt styrelsens bedömande varit att hänföra, därest han varit underkastad statens allmänna avlöningsreglemente. Utan Kungl. Maj:ts medgivande må lön icke

bestämmas till högre belopp för år räknat än 18 576 kronor för laborator och 13 776 kronor för övriga anställda.

Är befattningshavares av statsmedel utgående ersättning bestämd att utgå såsom lön, skall jämte lönen av statsmedel utgå särskilt lönetillägg enligt de grunder, som gälla för närmast jämförlig statlig befattningshavare, underkastad statens allmänna avlöningsreglemente.

3 mom. Laborator, till vilken utgår lön av statsmedel, är berättigad till pension i Svenska personal-pensionskassan. Annan befattningshavare med lön av statsmedel, som är anställd vid institutet sedan minst två år, må enligt styrelsens bedömande komma i åtnjutande av pensionsrätt.

Pensionsrätt omfattar 100-procentig ålders- och invalidpension, kapitalunderstöd förbundet med egenpension, kapitalunderstöd förbundet med familjepension samt familjepension enligt Svenska personal-pensionskassans normalplan, dock att planens bestämmelser om högsta förmånsbelopp icke skola äga tillämpning. Pensionsavgifterna, vilka helt bekostas av statsmedel, beräknas i förhållande till grundlöner i lägsta löneklassen av vederbörande lönegrader enligt intill den 1 januari 1955 gällande bestämmelser.

Pensionsförsäkringar, vilka enligt detta avtal skola bekostas av statsmedel, skola i varje särskilt fall tecknas i samråd med statskontoret.

4 mom. Av statsmedel skola jämväl bestridas arbetsgivarebidraget till allmän sjukförsäkring och avgiften för yrkesskadeförsäkring av den personal vid institutet, som avlönas av statsmedel.

§ 6.

Kungl. Maj:t förbinder sig att bestrida kostnaderna för uppvärmning och yttre underhåll ävensom för skötsel av vägar, gräsmattor, planteringar och dylikt.

§ 7.

Den forskningsverksamhet, till vilken staten på ovan angivet sätt bidrager, skall företrädesvis avse problem av grundläggande och principiellt intresse inom här berörda områden. Härjämte må vid institutet bedrivas sådan forskning, som syftar till att utröna den industriella tillämpligheten av de grundläggande forskningsresultaten samt till att underlätta lösandet av tekniska problem i samband med driften inom här berörda industrier.

§ 8.

Stiftelsen åtager sig att medverka till organisation och administrering av institutets verksamhet på sätt som i stadgarna närmare anges. Stiftelsen förbinder sig att bekosta verksamheten utöver de bidrag, som staten enligt detta avtal eller eljest lämnar. Det av stiftelsen garanterade beloppet utgör lägst 250 000 kronor per år.

§ 9.

Stiftelsen skall vara så uppbyggd att varje svenskt företag inom det område, som är föremål för institutets verksamhet, har möjlighet att genom bidrag till stiftelsen efter samma grunder, som gälla för övriga stödjande industriföretag, bli delaktig i forskningsverksamheten.

§ 10.

Detta avtal skall gälla till utgången av juni månad 1960.

Därest avtalet icke senast ett år före avtalstidens utgång är uppsagt från endera partens sida, skall det anses förlängt för fem år.

§ 11.

Detta avtal träder i kraft den 1 juli 1955 under förutsättning att det dessförinnan godkännes av Kungl. Maj:t.

Stockholm den 13 januari 1955.

För
KUNGL. MAJ:T och KRONAN
Kurt Holmgren
Forskningsinstitutkommittén

För
STIFTELSEN SVENSK
TEXTILFORSKNING
Eije Mossberg